

у студентов исполнительских и педагогических знаний, умений и навыков, накопление репертуара для проведения просветительской работы. На всех этапах используются репродуктивные, проблемно-поисковые, интернативные, практические и оценочные методы и приемы обучения.

Ключевые слова: личностно-профессиональное становление; вокальное обучение; этапы формирующей методики; методы обучения; будущий учитель музыки.

HUANG CHANGHAO. Step-by-step method of vocal training of future teachers of music on the basis of the personality-oriented approach.

The article deals with the step-by-step method of vocal training of future music teachers on the basis of a personality-oriented campaign, which has the following stages: organizational, fact-finding, informative, activity-oriented, performing and creative. The educational process at the first stage is directed to the formation of students' interest in the art of vocal, positive emotional-volitional attitudes, the initial motivation for studies. Vocal activity of students is mainly reproductive and imitative. The goal of the second stage is to master the complex of vocal-technical skills and skills, to develop skills of conscious coordination of the phonation process and implementation of evaluation and analysis actions. The task of the third stage: generalization and consolidation of the experience of vocal performance, the formation of students performing and pedagogical knowledge, skills, accumulation of repertoire for educational work. At all stages, reproductive, problem-searching, internative, practical and evaluation methods and methods of instruction are used.

Keywords: personal-professional formation; vocal training; stages of the formative methodology; teaching methods; future teacher of music.

УДК 37.018.54:780.643.2

Ян Яньчі

**МЕТОДИКА ГРИ НА САКСОФОНІ УЧНІВ-ПОЧАТКІВЦІВ
НА ЗАСАДАХ КООПЕРОВАНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ**

У статті висвітлено методику професійної підготовки учнів-саксофоністів в закладах позашикільної спеціалізованої освіти на засадах кооперовано-діяльнісного підходу, яка відбувається за визначеними етапами: аналітико-підготовчим, змістовно-рефлексивним та виконавсько-творчим. Аналітико-підготовчий етап спрямований на стимулювання в учнів-саксофоністів позитивної мотивації щодо здійснення колективно-виконавської діяльності у нерозривному зв'язку з індивідуальним розвитком художніх інтересів та потреб. Змістовно-рефлексивний етап експериментальної роботи націлений на підвищення рівня емоційного та інтелектуального пізнання ансамблевого музичного мистецтва, формування музично-теоретичних і музично-практичних знань про колективно-виконавську діяльність. Виконавсько-творчий етап характеризується спрямуванням на активізацію творчого потенціалу учнів-саксофоністів, забезпечення їх готовності до ансамблевої виконавсько-творчої діяльності. Відповідно до етапів використовувалися наступні групи методів: стимуляції, проблемні, творчо-проблемні.

Ключові слова: професійна підготовка; колективно-виконавська діяльність; учень-саксофоніст; етапи формувальної методики; методи навчання.

Актуальність статті обумовлена цілями функціонування системи позашкільної спеціалізованої освіти – значимістю залучення дітей і підлітків до світу мистецтва на професійному рівні, ранньої професіоналізації учнів. Незважаючи на теоретичну фундаментальність навчально-виховного процесу в установах позашкільної спеціалізованої освіти – дитячих музичних школах (ДМШ) і дитячих школах мистецтв (ДШМ), багатьом традиційним видам і формам навчання музиці властиві суто організаційно-методичні проблеми. Сучасні вимоги до випускників установ позашкільної спеціалізованої освіти, а також соціально-економічні реалії обумовлюють необхідність внутрішньо системних змін, розробки та реалізації нових підходів до формування організаційно-методичного та дидактичного змісту початкової професійної музичної підготовки за деякими інструментальними спеціальностями, зокрема саксофона, орієнтованим на колективну виконавську діяльність.

Дослідженню проблем виконання на саксофоні –музично-акустичних, технічних, художніх було присвячено низку мистецтвознавчих, музично-методичних робіт (В. Апатський, В. Блажевич, Б. Диков, В. Іванов, П. Круль, М. Крупей, О. Палаженко Ю. Усов та ін. Водночас питання вдосконалення методики гри на саксофоні на засадах кооперовано-діяльнісного підходу в установах позашкільної спеціалізованої освіти, в науково-методичній літературі не піднімалося.

Кооперовано-діяльнісний підхід, розроблений доктором педагогічних наук Р. Савченко, розглядаємо як систему науково-педагогічних установок щодо змісту і способу організації підготовки учнів-саксофоністів, що передбачає необхідність спільної їх навчальної діяльності на засадах колективного виконавства, співробітництва і співпраці, виходить із діалектичного взаємозв'язку особистісного і соціального та характеризується взаємозумовленістю, взаємодоповненням, взаємовпливом, взаємодопомогою суб'єктів діяльності.

Мета статті полягає у висвітленні методики гри на саксофоні учнів позашкільних спеціалізованих закладів на засадах кооперовано-діяльнісного підходу.

Завданнями формувального експерименту стали наступні;

– активізація творчих можливостей учнів-саксофоністів та розширення тезаурусу шляхом опанування музично-теоретичних основ колективного виконавства;

– набуття музично-теоретичних знань;

формування здатності учнів-саксофоністів критично оцінювати результати виконавської діяльності в процесі навчання;

– накопичення естетично-ціннісного досвіду в результаті вивчення музичних творів;

– засвоєння музично-практичних навичок та прийомів, які є основою виконавської діяльності на творчому рівні.

Експериментальна робота здійснювалась за трьома етапами: аналітико-підготовчим, змістовно-рефлексивним та виконавсько-творчим. Аналітико-підготовчий етап спрямовувався на накопичення слухових та образно-емоційних вражень, які виникають в учнів-саксофоністів на основі набутих музично-теоретичних знань. Завданням етапу стало стимулювання в учнів-саксофоністів позитивної мотивації щодо здійснення колективно-виконавської діяльності у нерозривному зв'язку з індивідуальним розвитком художніх інтересів та потреб. Використовувалися методи стимулювання до навчання: індивідуальні та групові бесіди, метод педагогічної підтримки (схвалення, дружнє ставлення), забезпечення успіху в навчанні, ансамблево-виконавський показ.

Змістовно-рефлексивний етап експериментальної роботи націлений на підвищення рівня емоційного та інтелектуального пізнання ансамблевого музичного мистецтва, формування музично-теоретичних і музично-практичних знань про колективно-виконавську діяльність. Застосовувалися проблемні методи: вербалізація змісту музичних творів, навчальна дискусія, пізнавальна гра, створення ситуацій інтересу та новизни навчального матеріалу; стимулювання обов'язків і відповідальності; опитування, презентація оркестрових інструментів, методи активізації уваги та художніх аналогій.

Виконавсько-творчий етап характеризувався спрямуванням на активізацію творчого потенціалу учнів-саксофоністів, забезпечення їх готовності до ансамблевої виконавсько-творчої діяльності. Цей етап відбивав результативність формувального експерименту, тому був зорієнтований на практичне застосування набутих знань, умінь та навичок, необхідних для здійснення ансамблевої виконавсько-творчої діяльності; виявлення найсприятливіших умов для активізації творчого потенціалу учнів; виховання виконавських якостей в процесі осмислення та оцінки результатів власної участі у колективно-виконавській діяльності. Мета етапу – сконцентрувати увагу учнів на художньому образі твору, на розумінні музичної форми, жанру, що вимагало усвідомлення логічних закономірностей матеріалу та цілісного охоплення музичного твору. Використовувалися творчо-проблемні методи: вільного вибору творчих завдань, аналітичного коментування, ескізного опрацювання музичних творів.

Експериментальну групу склали 6 учнів-саксофоністів першого класу Дитячої музичної школи № 27 м. Києва. Контрольна група, що складалася з 6 саксофоністів-першокласників, була створена в Дитячій школі мистецтв № 6 м. Києва, де здійснювався освітній процес за традиційною методикою.

Заняття по класу саксофону, згідно з навчальним планом, проводяться двічі на тиждень. З урахуванням вищесказаного, одне заняття ми проводили в індивідуальній формі, а друге – навчання в ансамблі. З перших днів освітній процес в класі саксофона, де займалася контрольна група –

також 6 саксофоністів, – був побудований у відповідності з традиційними педагогічними поглядами.

Аналітико-підготовчий етап було спрямовано на порівняння динаміки професійного становлення і загального особистісного розвитку учнів-саксофоністів, які навчаються за традиційною схемою та експериментальною.

Для отримання достовірних даних використовувалися наступні методи навчання спостереження, бесіди, тестування, завдання, за допомогою яких необхідно було з'ясувати стан основних умінь, здібностей, якостей, складових професійні компетенції учнів-саксофоністів відповідно до запропонованої нами моделі. Запропоновані завдання і поставлені запитання було спрямовано на отримання такої інформації про учня по трьох позиціях:

- прояв музичних здібностей (пам'яті, слуху, почуття темпу, ритму, звуковисотності, лада);
- прояв свідомості, волі, самостійності;
- прояв соціальних якостей (комунікативності, доброзичливості, терплячості, стресостійкості, завзятості).

Порівняльний аналіз статистичних даних перевірки двох спостережуваних груп учнів-початківців дозволив зробити наступні висновки:

– початковий рівень професійного становлення у всіх випробовуваних був практично однаковий, тобто в перший клас саксофона двох освітніх установ позашкільної спеціалізованої освіти були зараховані діти з порівняно однаковими стартовими умовами. Це дозволяє з великою часткою впевненості вважати, що будь-які зміни в цьому співвідношенні означатимуть перевагу однієї з двох схем навчання;

– під час контрольної перевірки були порушені всі традиційні аспекти музичної освіти в цілому і навчання на духових інструментах зокрема, виявлено рівень розвитку знань, умінь, здібностей, особистісних соціальних якостей, психофізичних властивостей, які мають значення для успішного професійного становлення.

Після проведення першого контрольного зрізу, складання компетентнісних портретів учасників експериментальної та контрольної груп, ми приступили до другого, змістовно-рефлексивного етапу формувальної методики – експериментальному навчанню в класі ансамблю.

Проаналізувавши можливості учнів-початківців та фактичний рівень складності гри в ансамблях з різним інструментальним складом, прийшли до висновку, що в перший і другий роки навчання ансамбль має складатися тільки з саксофоністів, з можливістю фортепіанного супроводу. На третій і четвертий роки навчання саксофоністу можна запропонувати ансамблеве виконавство спільно з кларнетистами з можливістю фортепіанного

супроводу. У п'ятий, шостий і сьомий роки навчання ансамбль духових інструментів може складатися з саксофона, флейти, гобоя, фагота, інших інструментів, на яких вчать грати учні конкретного навчального закладу.

У процесі формування навчально-тренувальних матеріалів для навчання саксофоністів в класі ансамблю ми дотримувалися класичних методичних традицій і основних дидактичних принципів навчання, які закріпилися в школі гри на саксофоні, успішно пройшли багаторічну апробацію декількома поколіннями педагогів і виконавців на саксофоні.

У процесі засвоєння музичних творів на ансамблевих заняттях відпрацьовуються базові виконавські навички, дихання, атака, апплікатура, дотримання темпоритмічного рисунка. В цей же період на індивідуальних заняттях учень-саксофоніст засвоює техніку вилучення звуків відповідно до традиційних рекомендацій, наведених, наприклад, в школах гри на саксофоні (упорядники А. Ривчун, Л. Михайлов, М. Шапошнікова та ін.).

Протягом педагогічного експерименту експериментатором створювалися ескізи для організації навчальної діяльності духового ансамблю з різними інструментальними складами. Всі інструменти (голоси) в ескізі мають одну тональність, що збігається з фортепіано.

У класі ансамблю на кожному занятті здійснюється робота з розвитку музичних здібностей, виконавських умінь і навичок, формуванню музичної культури учасників ансамблю. Паралельно з формуванням виконавської техніки здійснювався розвиток здібностей, необхідних для задоволення потреб в отриманні теоретичних і історичних знань, набуття практичних виконавських навичок, розвиток волі до реалізації особистісних творчих проявів, ідей, проектів.

З перших занять для допомоги у професійній адаптації учням експериментальної групи призначено наставників – учнів випускних класів, які допомагали керівнику ансамблю проводити заняття: акомпанували на фортепіано і саксофонах, коректували виконавську постановку, звуковидобування кожного учасника ансамблю в процесі колективних репетицій. Також на них було покладено обов'язок організації позакласних заходів, культурно-розвиваючого дозвілля ансамблістів.

Щоб переконатися у результативності пріоритету колективної форми навчання та інших проведених заходів щодо ранньої адаптації, учням було запропоновано розширити професійні компетенції шляхом участі в двох інструментальних ансамблях – ансамблі духових інструментів і ансамблі змішаного складу (саксофон, флейта і акордеон).

На третьому, творчо-виконавському етапі для організації виконавської діяльності в класі навчального ансамблю було розроблено комплекс наступних творчих завдань, ступінь складності яких підвищувалася послідовно від заняття до заняття, як-от:

- 1) виконати твір зі зміною темпу, динаміки, тембру;
- 2) скласти кінцівку мелодії (що складається з 1 відсутнього такту для

ансамблю в перші тижні навчання, 2 тактів для ансамблю в другій навчальній чверті тощо), гармонізувати, розробити партії для всіх учасників ансамблю;

3) скласти початок мелодії (що складається з 1 відсутнього такту для ансамблю в перші тижні навчання, 2 тактів для ансамблю в другій навчальній чверті тощо), гармонізувати, розробити партії для всіх учасників ансамблю;

4) скласти варіацію мелодії (що складається з 1 пропозиції для ансамблю в перші тижні навчання, 2 пропозицій для ансамблю в другій навчальній чверті тощо) гармонізувати в різних жанрах, розробити нові фактурні елементи в складі партій для всіх учасників ансамблю;

5) скласти композицію (що складається з 1 пропозиції для ансамблю в перші тижні навчання, 2 пропозицій для ансамблю в другій навчальній чверті тощо), розробити партії для всіх учасників ансамблю;

6) скласти імпровізацію мелодії (саксофон і флейта – дві мелодійні лінії, акордеон – мелогармонічний акомпанемент);

7) ансамблеве виконання гам, арпеджіо в октаву, терцію, сексту.

Для проведення підсумкової перевірки нами було використано критерії, що склали зміст проведених контрольних зрізів на етапі констатувального експерименту, а саме: технічне володіння інструментом; рівень розвитку спеціальних музичних здібностей (темпоритмічного відчуття, звуковисотного слуху); жанрове розмаїття репертуару; художня виразність виконання; навички ансамблевого виконавства; індивідуальність в інтерпретації сольних творів; реалізація творчої ініціативності в процесі колективного виконання.

Загальна успішність випускників експериментальної групи склала 97%; вони отримали фундаментальну музично-теоретичну і технічну підготовку, а також сформували високий художньо-виконавський потенціал, розкрили індивідуально-особистісні якості, проявили творчу ініціативність, виявили організаторські здібності, навички роботи в ансамблях різних інструментальних складів.

Середній бал саксофоністів контрольної групи склав 77%. Ансамблева діяльність протягом усього року викликала у них різні труднощі, як технічного, так і емоційного і соціального характеру. Підсумкова перевірка виявила суттєві прогалини в сформованості деяких компетенцій, що є ключовими для виконавців на духових інструментах, які закінчили музичний навчальний заклад першого ступеня і імовірно планують продовжувати профільне навчання. Даний показник можна вважати достатнім для традиційної системи навчання, але в порівнянні з досягнутими експериментальними результатами очевидна перевага запропонованих організаційно методичних інновацій при навчанні гри на саксофоні.

Отже, раннє введення в освітній процес навчання учнів-саксофоністів колективної форми навчання – організація ансамблю духових інструментів

з першого року навчання – дозволило забезпечити стійку зацікавленість учнів-початківців обраною спеціальністю, навчальним процесом, професійним становленням.

Використана література:

1. *Апатский В. Н.* Теория и практика духового исполнительства в Украине / В. Н. Апатский. – Київ : НМАУ им. П. И. Чайковского, 2000. – 248 с.
2. Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України : збірник матеріалів IV-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції. Випуск 4. / упорядник С. Д. Цюлюпа. – Рівне : Волинські обереги, 2012. – 156 с.
3. *Палащенко О. П.* Деякі аспекти сучасного виконавства на духових інструментах / О. П. Палащенко // Наука, освіта, суспільство очима молодих : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих науковців. – Ч. 1 : Психолого-педагогічний напрям. – Рівне : РВВРДГУ, 2011. – С. 84-86.

References:

1. *Apatskiy V. N.* Teoriya i praktika dukhovogo ispolnitelstva v Ukraine / V. N. Apatskiy. – Kyiv : NMAU im. P. I. Chaykovskogo, 2000. – 248 s.
2. Istoriiia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoї muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy : zbirnyk materialiv IV-oi Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Vypusk 4. / uporiadnyk S. D. Tsiuliupa. – Rivne : Volynski oberehy, 2012. – 156 s.
3. *Palazhenko O. P.* Deiaki aspekty suchasnoho vykonavstva na dukhovyykh instrumentakh / O. P. Palazhenko // Nauka, osvita, suspilstvo ochyma molodykh : materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii studentiv ta molodykh naukovtsiv. – Ch. 1 : Psykholoho-pedahohichnyi napriam. – Rivne : RVVRDHU, 2011. – S. 84-86.

Ян Янчи. Методика гри на саксофоне починаючих учеників на основі кооперованно-діяльностного походу.

В статтє освещена методика професіональної підготовки учеників-саксофонистів в установах зовнішнього спеціалізованого освіти на основі кооперованно-діяльностного підходу, котора має декілька етапів: аналітико-підготовительний, содержательно-рефлексивний и исполнительско-творческий. Аналітико-підготовительний етап направлен на стимулювання у учеників-саксофонистів позитивної мотивації в здійсненні колективно-исполнительської діяльності в неразрывній зв'язі з індивідуальним розвитком художественних інтересів и потребностей. Сoderжательно-рефлексивний етап експериментальної роботи нацелен на підвищення рівня емоціонального и інтелектуального познання ансамблевого музикального искусства, формування музикально-теоретических и музикально-практических знаній о колективно-исполнительської діяльності. Исполнительско-творческий етап характеризується направленностью на активизацию творческого потенціала учеників-саксофонистів, забезпечення их готовності к ансамблевой исполнительско-творческой діяльності. В соответствии с етапами використовувались следующие групи методів: стимуляції, проблемні, творческо-проблемні.

Ключевые слова: професіональна підготовка; колективно-исполнительская діяльність; ученик-саксофонист; етапи формуючої методики; методи освіти.

YAN YANCHI. The method of playing the saxophone beginners on the basis of a cooperative-activity hike.

In the article the technique of vocational training of a saxophone student in institutions of extracurricular specialized education is described on the basis of a cooperative-activity approach, which has several stages: analytical-preparatory, content-reflexive and performing-creative. The

analytical and preparatory stage is aimed at encouraging saxophonist students to have positive motivation in carrying out collective-performing activities in indissoluble connection with the individual development of artistic interests and needs. The content-reflexive stage of experimental work is aimed at raising the level of emotional and intellectual knowledge of ensemble musical art, the formation of musical, theoretical and musical-practical knowledge about collective performance. The performing and creative stage is characterized by a focus on enhancing the creative potential of saxophone students, ensuring their readiness for ensemble performing and creative activities. The following groups of methods were used in accordance with the stages: stimulation, problem, problem-creative.

Keywords: vocational training; Collective-performing activity; A saxophonist; Stages of the formative methodology; teaching methods.

UDK 373.3.091.33

Dr Teresa Janicka-Panek

METODOLOGIA PEDAGOGIKI WCZESNOSZKOLNEJ – JEJ SWOISTOŚĆ, UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE I EDUKACYJNE

Pozytywnymi przejawami rozwoju pedagogiki wczesnoszkolnej jako subdyscypliny pedagogiki i jej metodologii jest systematyczne precyzowanie wielu terminów, porządkowanie języka, dokonanie typologii i charakterystyki podstawowych oraz specyficznych metod badań, rozbudzenie swojego rodzaju wrażliwości na problemy społeczne i metodologiczne i zwrócenie uwagi na pewne wymagania stawiane badaczom i badaniom.

Powracają pytania sformułowane co pewien czas w dyskusjach metodologicznych: Czy pedagogikę wczesnoszkolną stać na własną metodologię? Jak właściwie wykorzystać metodologię inkorporowaną na grunt pedagogiki? Jak zwiększyć wiedzę ogólnometodologiczną badaczy tego etapu kształcenia? Jakie miejsce przeznaczyć metodologii w studiach i badaniach, w kształceniu pedagogów i nauczycieli w ogóle, w szczególności dla etapu klas I-III szkoły podstawowej?

Istnieje kilka kryteriów odróżniających pedagogikę wczesnoszkolną od innych subdyscyplin pedagogicznych, a mianowicie: własny i odrębny przedmiot oraz podmiot badań, własny system pojęciowy, własne i specyficzne metody badań, własne teorie opisujące i wyjaśniające przedmiot badań, pozwalające wyjaśniać i przewidywać skutki oddziaływań pedagogicznych. Przedmiot/podmiot badań stanowi naczelne kryterium, określające rację jej istnienia. Warto skupić uwagę na metodach badań, nie umniejszając znaczenia pozostałych kryteriów.

W polskiej rzeczywistości społeczno-edukacyjnej, w okresie kolejnego etapu reformowania systemu kształcenia (2017); w tym edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej, istnieją szczególnie korzystne warunki do prowadzenia badań pedagogicznych.

Słowa kluczowe: Pedagogika wczesnoszkolna, metodologia badań, przedmiot badań, podmiot badań, metody i techniki badawcze, specyfika badań.

Problematyka artykułu

Refleksja metodologiczna w pedagogice – jak sądzę – nie powinna być oderwana od wiedzy o tradycjach dyscypliny i sposobach jej uprawiania. Znajomość dziejów i odmian pedagogiki (i wykorzystywanej w niej metodologii)